

به نام خدا

بررسی آسیب های تربیت شهروندی در برنامه درسی پنهان از دیدگاه معلمان مقطع متوسطه

مؤلفان:

محمد رضا سرکاری کورعباسلو

هادی نوری گبلو

آذر نور کبلو

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr. Ir

سرشناسه: سرکاری کورعباسلو، محمدرضا، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآورندگان: بررسی آسیب های تربیت شهروندی در برنامه درسی پنهان از دیدگاه
معلمان مقطع متوسطه/ مولفان محمدرضا سرکاری کورعباسلو، هادی نوری گبلو، آذر نورکبلو
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری: ۷۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۶۴۰-۰
شناسه افزوده: نوری گبلو، هادی، ۱۳۶۴
شناسه افزوده: نورکبلو، آذر، ۱۳۶۲
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: آسیب های تربیت شهروندی - برنامه درسی پنهان - معلمان مقطع متوسطه
رده بندی کنگره: TP ۹۸۳
رده بندی دیویی: ۵۵/۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۷۶۵۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: بررسی آسیب های تربیت شهروندی در برنامه درسی پنهان از دیدگاه معلمان مقطع متوسطه
مولفان: محمدرضا سرکاری کورعباسلو - هادی نوری گبلو - آذر نورکبلو
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴
چاپ: زیرجد
قیمت: ۷۲۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۶۴۰-۰
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

فصل اول: کلیات تحقیق	۵
مقدمه	۵
تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق	۷
تعریف مفهومی	۷
تعریف عملیاتی	۸
فصل دوم: ادبیات نظری	۱۱
مقدمه	۱۱
مبانی نظری برنامه درسی پنهان	۱۲
برنامه ریزی درسی چیست؟	۱۲
برنامه درسی چیست؟	۱۲
عناصر برنامه درسی	۱۳
اهداف	۱۳
محتوا	۱۵
روش تدریس	۱۷
ارزشیابی	۱۹
مفهوم و تعریف برنامه درسی پنهان	۲۳
ویژگی های برنامه ی درسی پنهان	۲۷
عوامل موثر در شکل گیری برنامه ی درسی پنهان	۲۹
قوانین و مقررات مدرسه	۲۹
روابط میان فردی	۳۰
ارتباط متقابل معلم ودانش آموز	۳۱

۳۳	ساختار مدرسه
۳۴	جو اجتماعی مدرسه
۳۵	رویکردهای برنامه ی درسی پنهان
۳۹	مبانی نظری تربیت شهروندی
۳۹	مفهوم تربیت شهروندی
۴۲	اهمیت تربیت شهروندی
۴۴	تربیت شهروندی و جایگاه نظام آموزش و پرورش
۴۸	آموزش شهروندی از بعد تربیتی
۵۰	مؤلفه های شهروندی
۵۴	پیشینه تحقیقات انجام گرفته
۵۴	تحقیقات داخلی
۶۴	تحقیقات خارجی
۶۷	منابع

فصل اول

کلیات

مقدمه

برنامه درسی به عنوان یکی از ستون های الزامی سازه علوم تربیتی نقش مهمی در عملکردهای تربیتی داشته است. و حتی پا را از قلمرو رسمی بودن فراتر گذاشته و فرایند غیر رسمی را نیز در بر گرفته است. برنامه درسی به منزله ظرف و ظرفیتی در نظر گرفته شده است که کارکردهای چند گانه پیدا کرده است و در صدد آن است تا همه اتفاق های آموزشی آشکار و پنهان و شکل عملی شدن انتظارات و مقاصد آموزشی را در خود جای دهد. برنامه درسی به منزله یک فرایند، می خواهد مسیری باشد که آغاز و پایان جریان یادگیری و آموزش را به هم پیوند دهد (اسکندری، ۱۳۸۷، ص ۹).

بدون تردید یکی از مؤلفه های بسیار مهم در تربیت شهروندی برنامه درسی پنهان است. دانش آموزان از طریق برنامه های درسی و به ویژه برنامه درسی پنهان با انواع دانش علمی، اجتماعی، تاریخی، اقتصادی و سیاسی، مهارت ها و نگرش های مختلفی همچون احترام، صداقت، سعه صدر، همدردی، وطن پرستی، تعهد و مسئولیت پذیری، توجه به نفع عموم، برابری، رعایت قانون و مقررات و غیره آشنا می شوند. آنها همچنین می توانند دانش، مهارت ها، مفاهیم و نگرش هایی را فرا بگیرند که برای پرورش آنها خطر آفرین بوده و تهدید محسوب می گردد(فتحی و واحد، ۱۳۸۵).

از میان تمام موسسات دخیل در تربیت شهروندان، مدارس و برنامه های درسی آنها نقش تعیین کننده ای دارند. به عبارتی مدارس نقش مستقیمی در تدارک فرصت های کسب دانش، توسعه بینش و تمایل و ارتقای مهارت ها و عملکردهای لازم برای یک شهروند خوب بودن دارند(یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۸۷)

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

تعریف مفهومی

برنامه درسی پنهان!

مجموعه ای از یادگیری ها در نظام آموزشی است که در بستر فرهنگ حاکم بر محیط آموزشی و بدون آگاهی مدیران، مربیان و فراگیران برای فراگیران حاصل می شود (مهر محمدی، ۱۳۸۳).

تربیت شهروندی: یکی از معتبرترین تعریف ها در پژوهشهای مربوط به تربیت شهروندی تحلیل دکتر امیر حسین آریان پور میباشد این پژوهشگر چنین می گوید: هر جامعه در هر دوره زمانی موافق مقتضیات خود از انسان هایی که عضو آن هستند مطالبات معینی دارد که از ذات زندگی اجتماعی سرچشمه می گیرد. لذا در پرتو مجموعه فعالیت های هدفمند و سنجیده جامعه سعی بر آن دارد که فرد مورد پسند خود را به عنوان شهروندان امروز و فردا مجهز به مهارتهایی نماید که او بتواند در عرصه زندگی فردی، اجتماعی، اقتصادی و فنی نقش موثری ایفا کند. او سپس به تحلیل و معرفی مجموعه فعالیت هایی که

تربیت شهروندان در دو نوع جامعه (جامعه فلاحی و جامعه صنعتی) معمول است می پردازد و بر این باور است این دو نوع جامعه بنا بر مختصات عمومی خود خواستار دو نوع انسان آرمانی می باشند و برای پروردن نوع مطلوب شهروندان خویش باید از نظام فلسفی، اخلاقی و اندیشه های تربیتی متفاوتی بهره گیرند (آقازاده به نقل از آگ برن و نیم کف، ترجمه و اقتباس امیر حسین آریان پور، ۱۳۸۵، ص ۲۲۰)

تعریف عملیاتی

ساختار سازمانی مدارس: منظور از ساختار سازمانی مدارس در پژوهش حاضر میزان توافق پاسخ دهندگان با گویه های انتخاب شده در پرسش نامه (گویه های ۱ تا ۱۴) برای عامل ساختار سازمانی می باشد.

جو اجتماعی مدارس: منظور از جو اجتماعی مدارس در پژوهش حاضر میزان توافق پاسخ دهندگان با گویه های انتخاب شده در پرسش نامه (گویه های ۱۵ تا ۲۸) برای عامل جو اجتماعی مدارس می باشد.

کنش متقابل معلم و دانش آموز در مدارس: منظور از کنش متقابل معلم و دانش آموز در مدارس در پژوهش حاضر میزان توافق پاسخ دهندگان با گویه

های انتخاب شده در پرسش نامه (گویه های ۲۹ تا ۳۵) برای عامل کنش
متقابل معلم و دانش آموز در مدارس می باشد.

فصل دوم

ادبیات نظری

مقدمه

این فصل دارای دو بخش می باشد که در بخش اول به بررسی مبانی نظری برنامه درسی پنهان (شامل: تعریف برنامه ریزی درسی، برنامه درسی، عناصر برنامه درسی، مفهوم برنامه درسی پنهان، ویژگی های برنامه درسی پنهان، عوامل موثر در برنامه درسی پنهان و...) و تربیت شهروندی (شامل: مفهوم تربیت شهروندی، اهمیت تربیت شهروندی، مؤلفه های تربیت شهروندی و...) پرداخته شده و در بخش دوم به بررسی پیشینه تحقیقات انجام گرفته در زمینه موضوع پژوهش حاضر و سپس جمع بندی و مدل نظری تحقیق پرداخته شده است.

مبانی نظری برنامه درسی پنهان

برنامه ریزی درسی چیست؟

صاحب نظران تعلیم و تربیت تعاریف متعددی را برای برنامه ریزی درسی ذکر کرده اند که در ادامه به چند تعریف اشاره می گردد.

برنامه ریزی درسی عبارت است از : پیش بینی و تهیه مجموعه فرصتهای یادگیری برای جمعیتی مشخص به منظور نیل به آرمانها و هدفهای آموزش و پرورش، که معمولاً در مدرسه انجام می گیرد. (تقی پور ظهیر، ۱۳۷۷)

برنامه ریزی درسی عبارت است از: برنامه ریزی فرصتهای یادگیری در جهت ایجاد تغییرات مطلوب در دانش آموزان، و ارزیابی میزان تغییراتی که صورت گرفته است. (ادری و هاوارد نیکلس، ترجمه دهقان، ۱۳۷۷)

برنامه درسی چیست؟

کلمه برنامه^۱ ریشه لاتین دارد و به معنی، فاصله و مقدار راهی است که باید طی شود تا فرد به هدف برسد. صاحب نظران تعلیم و تربیت در تبیین برنامه

^۱- curriculum

درسی تعاریف متعددی ارائه نموده اند که در ذیل به چند مورد از آنها اشاره می‌گردد.

برنامه درسی عبارت است از: کلیه تجارب، مطالعات، بحث‌ها، فعالیت گروهی و فردی و سایر اعمالی که شاگرد تحت سرپرستی و راهنمایی مدرسه انجام می‌دهد. (شریعتمداری، ۱۳۶۵، ص ۱۳۳)

برنامه درسی عبارت است از یک سلسله وقایع آموزشی طراحی شده که به قصد تحقق نتایج آموزشی برای یک یا چند دانش آموز پیش بینی شده است. (ملکی به نقل از آیزنر، ۱۳۷۶، ص ۱۴) برنامه درسی شامل همه تجربه‌های بچه هاست که مدرسه مسئولیت آن را پذیرفته است. (ملکی، ۱۳۷۶، ص ۱۴)

عناصر برنامه درسی

اهداف

یک برنامه درسی به قصد ایجاد تغییرات در رفتار یادگیرنده اجرا می‌شود. تغییرات همان هدفهای برنامه است. هدفهای آموزشی قصد و منظور معلم را از آموزش مطالب درسی به نحوی دقیق مشخص نشان می‌دهند. هدفهای

آموزشی بیاناتی هستند درباره عملکردی که از دانش آموزان پس از یادگیری یک درس، یک واحد یادگیری؛ یا یک دوره یادگیری انتظار می رود. (سیف، ۱۳۸۵)

هدفهای برنامه درسی تحت تاثیر ۳ عامل می باشد. ۱- زندگی خارج از محیط مدرسه: از آنجا که جامعه در حال تغییر دائمی است، برنامه ریزان درسی باید پیوسته این آمادگی را داشته باشند که هدفهای آموزشی را در ارتباط با تغییرات اساسی که در جامعه در حال وقوع است انتخاب کنند. ۲- نیازهای فراگیرنده: در یک جامعه نوین بین نیازهای ناشی از زندگی اجتماعی و نیازهای فردی یادگیرنده تطابق بسیاری وجود دارد. نیازهای فرد می تواند شامل مشارکت در فعالیتهای اجتماعی، روابط همگنان و یا رشد خصوصیات اخلاقی باشد. ۳- ماده درسی: اگر یک دوره آموزشی بر حسب ماده های برنامه درسی سازمان یافته باشد و برای هر ماده درسی مطالب درسی تهیه شده باشد، ابتدا لازم است "هدفهای عمده آموزشی" مشخص شوند. هدفهای عمده آموزشی، مشخص کننده محدوده وسیع رفتارهای انسان است که باید در قالب هدفهای مشخص

برنامه های درسی تعریف شوند تا بتواند به صورت رهنمودی برای تهیه مطالب و وسایل آموزشی مورد استفاده قرار بگیرد. (لوی، ترجمه مشایخ، ۱۳۷۶)

هدف های آموزشی رفتاری را می توان به سه دسته ۱- هدفهای ورودی، ۲- هدف های واسطه ای یا بین راه و ۳- هدفهای پایانی یا نهایی تقسیم کرد. ۱- هدفهای ورودی، به رفتارهایی اشاره می کند که یادگیرنده به هنگام ورود یک واحد یادگیری با خود به همراه می آورد. هدفهای ورودی را دانش آموز باید در درس ها و دوره های آموزشی قبل آموخته باشد. ۲- هدفهای بین راه: این اهداف به خودی خود دارای اهمیت نیستند و صرفا یادگیرنده را در یادگیری نهایی یاری می دهند، ۳- هدفهای نهایی، که به خودی خود دارای اهمیت هستند و معمولا یادگیری آنها در دنیای واقعی به کار یادگیرنده می آید. (سیف، ۱۳۸۵)

محتوا

منظور از محتوای یک ماده درسی عبارت از دانش سازمان یافته و اندوخته شده، اصطلاحات، اطلاعات، واقعیات، حقایق، قوانین، اصول، روشها، مفاهیم،